

Zuidlaren, Stationsweg 36-40
(Gemeente Tynaarlo, Dr.)

Een Archeologisch Bureauonderzoek
Steekproefrapport 2013-12/06Z

Zuidlaren, Stationsweg 36-40
(Gemeente Tynaarlo, Dr.)
Een Archeologisch Bureauonderzoek

Een onderzoek in opdracht van
BügelHajema Adviseurs bv

Steekproefrapport 2013-12/06Z definitieve versie
ISSN 1871-269X
auteur: drs. J.M.G. Bongers (fysisch geograaf)
autorisatie: dr. J. Jelsma (senior archeoloog)

De Steekproef bv werkt volgens de Kwaliteitsnorm
Nederlandse Archeologie 3.2

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door de
Steekproef bv, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, Zuidhorn, 8 mei 2014

Niets uit deze uitgave mag worden
vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder
bronvermelding.

De Steekproef bv aanvaardt geen
aansprakelijkheid voor eventuele schade
voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of
het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3, 9801 TG Zuidhorn

<i>telefoon</i>	050 - 5779784
<i>fax</i>	050 - 5779786
<i>internet</i>	www.desteekproef.nl
<i>e-mail</i>	info@desteekproef.nl
<i>kvk</i>	02067214

Inhoud

Samenvatting

1. Inleiding.....	1
1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.2 LS01).....	1
1.2 Locatiebeschrijving (KNA 3.2 LS02).....	2
2. Bureauonderzoek.....	4
2.1 Bronnen.....	4
2.2 Fysische geografie (KNA 3.2 LS04).....	4
2.3 Archeologie (KNA 3.2 LS04).....	6
2.4 Historische geografie (KNA 3.2 LS03).....	7
2.5 Archeologische beleidskaart.....	8
3. Archeologisch verwachtingsmodel en advies (KNA 3.2 LS05 & LS06).....	9

Gebruikte bronnen

Appendix: - Archeologische periodes
 - Leidingenkaart
 - Archeologische kaart

Samenvatting

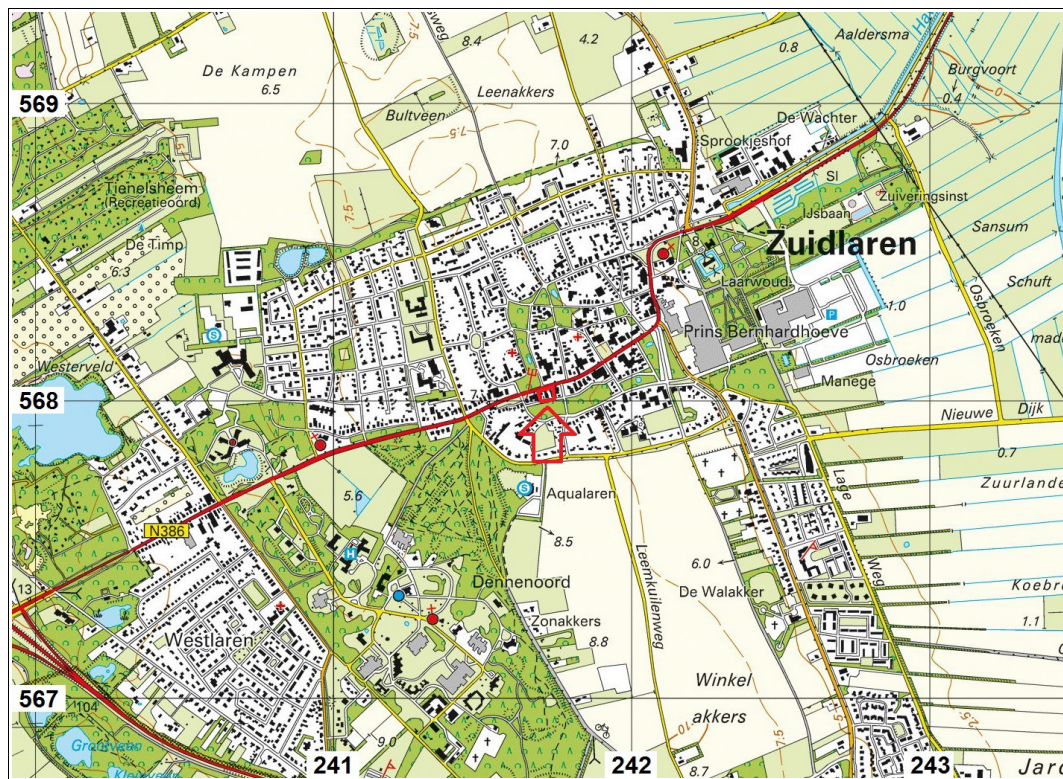
In verband met geplande sloop en nieuwbouw is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd aan de Stationsweg 36-40 te Zuidlaren, gemeente Tynaarlo, provincie Drenthe. Voor de nieuwbouw is graafwerk nodig onder andere voor de aanleg van een parkeerkelder. Deze bodemingrepen vormen een bedreiging voor eventueel aanwezige archeologische waarden. Het doel van het onderzoek is om vast te stellen wat de kans is op de aanwezigheid van archeologische waarden. Bij het bureauonderzoek zijn bronnen geraadpleegd op het gebied van fysische geografie, archeologie en historische geografie.

Uit het bureauonderzoek blijkt dat in de omgeving ophoging is opgetreden door plaggenbemesting en dat zandverstuivingen hebben plaatsgevonden. Het plangebied maakt deel uit van de historische dorpskern van het middeleeuwse dorp Zuidlaren. De dichtstbij bekende archeologische vondst is van een vuurstenen sikkel uit de periode late bronstijd tot en met midden ijzertijd op driehonderd meter afstand. Het plangebied werd bebouwd tijdens de eerste helft van de 20^e eeuw. Voorheen lag er een brink of park. Het advies luidt om het terrein te onderzoeken door middel van een archeologisch booronderzoek om vast te stellen wat de opbouw en gaafheid van de bodem zijn en om te zoeken naar archeologische indicatoren.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.2 LS01)

In opdracht van BügelHajema Adviseurs bv, vertegenwoordigd door [REDACTED], is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd aan de Stationsweg 36-40 te Zuidlaren, gemeente Tynaarlo, provincie Drenthe (zie Figuur 1). De aanleiding voor het onderzoek is geplande sloop en nieuwbouw. Het nieuwe complex zal bestaan uit winkels op de begane grond met daarboven twee verdiepingen met appartementen. Onder het complex wordt een parkeergarage aangelegd. Deze ingrepen vormen een bedreiging voor eventueel aanwezige archeologische waarden. Het doel van het onderzoek is om vast te stellen wat de kans is op de aanwezigheid van archeologische waarden. Tijdens het bureauonderzoek is een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied gemaakt aan de hand van beschikbare fysisch-geografische, archeologische en historisch-geografische informatie.

Figuur 1: Zuidlaren, Stationsweg 36-40: uitsnede van de topografische kaart 1:25.000. Het plangebied is rood omlijnd en wordt aangewezen door een pijl.

1.2 Locatiebeschrijving (KNA 3.2 LS02)

Plangebied Stationsweg 36-40 ligt aan de rand van het centrum van Zuidlaren (zie Figuur 1). Het plangebied ligt zuidelijk langs de weg, tegenover de Telefoonstraat. Tijdens het onderzoek waren in de drie panden winkels aanwezig: op nummer 36 DA-drogist, op nummer 38 Blokker en op nummer 40 Stappeloë (schoenen). Volgens het Kabels en Leidingen InformatieCentrum (KLIC) liggen leidingen van gas, elektriciteit, water en dataverkeer onder de stoep aan de voorzijde van de panden. Ook liggen er leidingen tussen de panden in (zie Appendix Leidingenkaart).

Figuur 2: Zuidlaren, Stationsweg 36-40: foto afkomstig van Google Streetview. De foto is genomen vanaf de Telefoonstraat in zuidelijke richting. In het plangebied liggen van links naar rechts winkels van DA-drogist (nr. 36), Blokker (nr. 38) en Stappeloë (nr. 40).

Tabel 1: Zuidlaren, Stationsweg 36-40: administratieve gegevens

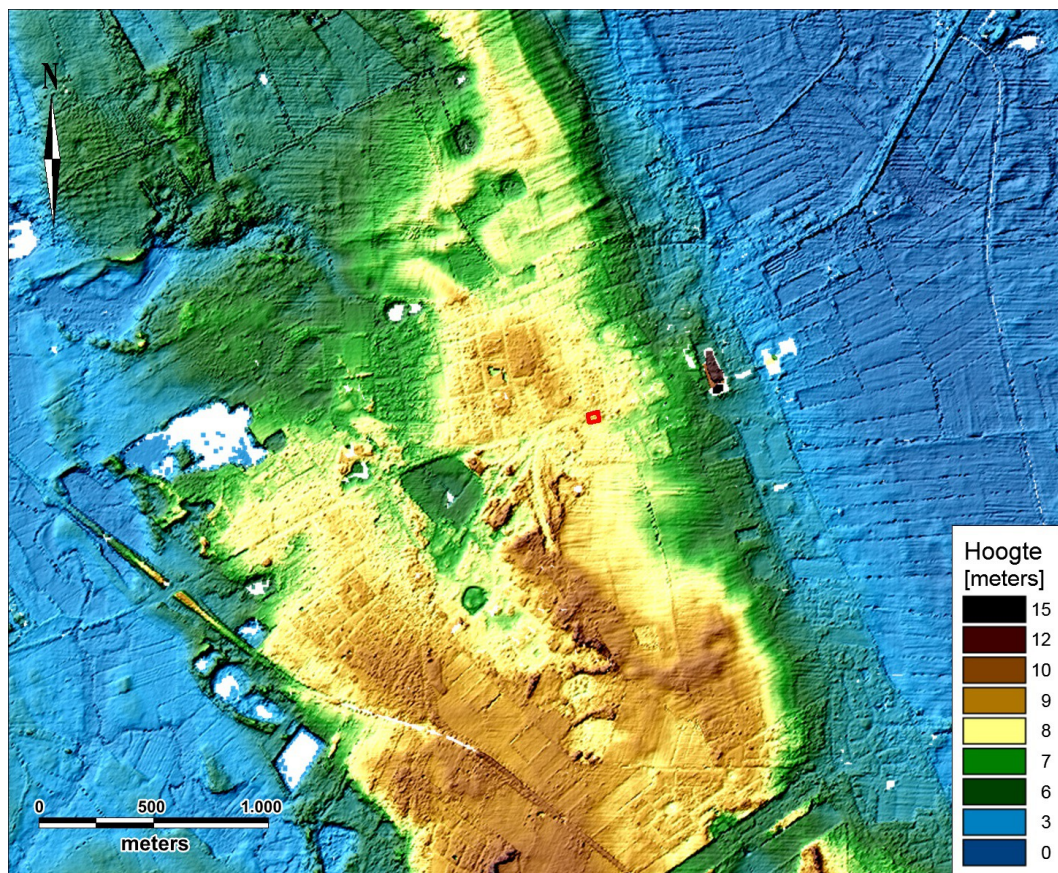
provincie:	Drenthe
gemeente:	Tynaarlo
plaats:	Zuidlaren
toponiem:	Stationsweg 36-40
bevoegd gezag:	Gemeente Tynaarlo
opdrachtgever:	BügelHajema Adviseurs bv
oppervlakte:	0,2 hectare
hoogte:	8 meter + NAP
grenscoördinaten:	noord: 241,733 / 568,047 west: 241,687 / 568,034 oost: 241,739 / 568,009 zuid: 241,696 / 567,999
kaartblad:	12E
onderzoeksmeldingsnr:	59689
uitvoeringsperiode:	december 2013 en mei 2014
onderzoeksdiepte:	n.v.t.
fase onderzoek:	bureauonderzoek
status rapport:	definitief
beheer documentatie:	De Steekproef bv, E-depot RCE, Provincie Drenthe, Noordelijk Archeologisch Depot, Koninklijke Bibliotheek en DANS

2. Bureauonderzoek

2.1 Bronnen

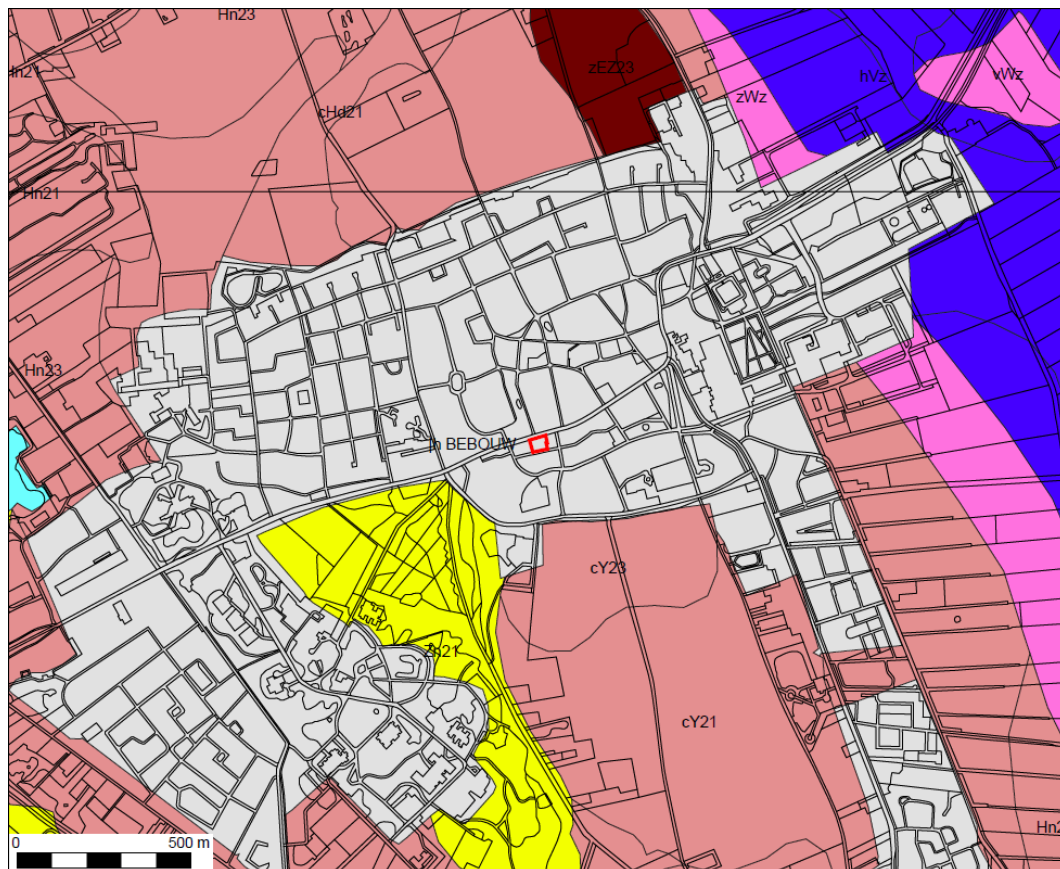
De gebruikte bronnen voor dit onderzoek zijn opgenomen aan het einde van dit rapport. Voor de paragraaf over archeologie is ARCHIS geraadpleegd. Dit is het archeologisch registratie- en informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Deze databank is toegankelijk voor organisaties die werkzaam zijn in de archeologie. Het bevat een GIS-systeem waarmee de archeologische kaart uit de appendix is gemaakt en waarin ook aardkundige kaarten geraadpleegd kunnen worden. Voor de paragraaf over de historische geografie is onder meer gebruik gemaakt van watwaswaar.nl. Hierop zijn historische kaarten in te zien.

2.2 Fysische geografie (KNA 3.2 LS04)

Figuur 3: Zuidlaren, Stationsweg 36-40: Hoogtekaart gemaakt met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland. Het plangebied is rood omlijnd.

Zuidlaren ligt op de Hondsrug (zie Figuur 3). Op de geomorfologische kaart en de bodemkaart is het plangebied niet gekarteerd in verband met de ligging in de bebouwde kom. Op de bodemkaart worden noordelijk en zuidelijk van de bebouwde kom podzolgronden weergegeven (zie Figuur 4). Deze hebben overwegend een matig dikke humeuze bovenlaag (A-horizont) van 30 tot 50 centimeter als gevolg van plaggenbemesting. Noordelijk van Zuidlaren liggen ook enkeerdgronden met een humeuze bovenlaag van meer dan 50 centimeter dikte. Enkele honderden meters zuidwestelijk van het plangebied komen vaaggronden voor die het gevolg zijn van zandverstuivingen.

Figuur 4: Zuidlaren, Stationsweg 36-40: uitsnede bodemkaart. Het plangebied is rood omlijnd. Het is niet gekarteerd in verband met de ligging in de bebouwde kom (grijs). bron: www.ARCHIS.nl. De betekenis van de codes:

- cY23 = looppodzolgrond in lemig fijn zand
- cY21 = looppodzolgrond in zwak lemig fijn zand
- cHd21 = kamppodzolgrond in leemarm en zwak lemig fijn zand
- Hn21 = veldpodzolgrond in leemarm en zwak lemig fijn zand
- Hn23 = veldpodzolgrond in lemig fijn zand
- zEZ23 = hoge zwarte enkeerdgrond in lemig fijn zand
- zWz = moerige eerdgrond met zanddek en moerige tussenlaag op zand
- vWz = moerige eerdgrond met moerige bovengrond op zand
- hVz = koopveengrond met zand ondieper dan 120 centimeter
- Zn21 = vlakvaaggrond in leemarm en zwak lemig fijn zand

2.3 Archeologie (KNA 3.2 LS04)

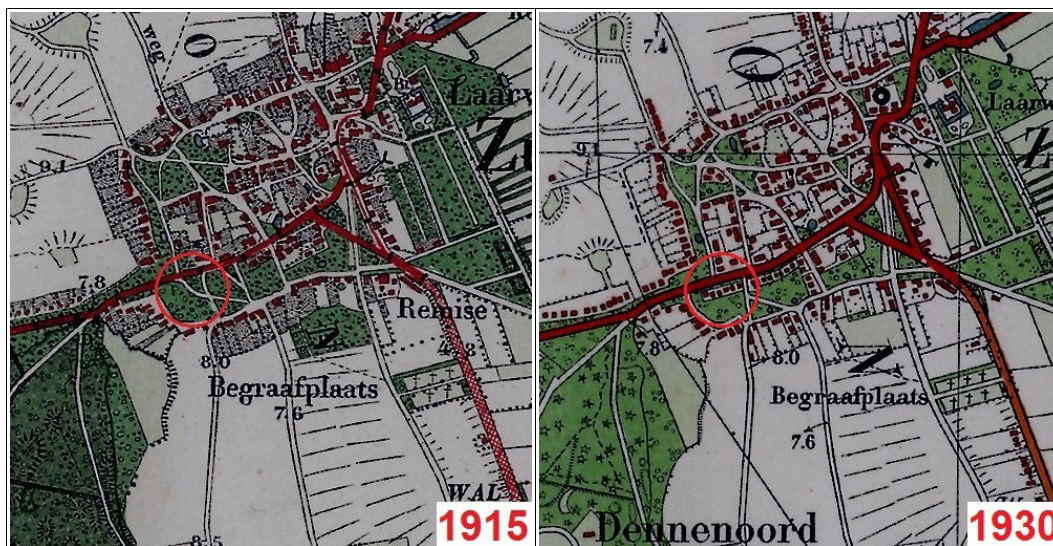
Plangebied Stationsweg 36-40 maakt deel uit van de historische kern van het middeleeuwse dorp Zuidlaren (AMK-nummer 14433, zie Appendix Archeologische Kaart). Binnen deze kern ligt een laat-middeleeuwse kerk (29875, 239056). De dichtstbij het plangebied geregistreerde archeologische vondst is van een vuurstenen sikkels uit de periode bronstijd laat tot en met ijzertijd midden op driehonderd meter zuidoostelijk van het plangebied (239060). Binnen een kilometer afstand zijn verder vondsten gedaan van onder meer een urnenveld uit de late bronstijd (40277 en 238658), een stenen bijl uit het neolithicum (239002), grondsporen en aardewerk uit de vroege middeleeuwen (408180) en vuursteenafslagen en scherven aardewerk waarvan geen precieze datering te geven zijn (419974).

Tabel 2: Archeologische waarden in de omgeving van Zuidlaren, Stationsweg 36-40. Voor de ligging zie Appendix Archeologische Kaart. Voor dateringen zie Appendix Archeologische Periodes.

CMA / CAA	RD-coördinaten	Datering	Omschrijving
monumenten			
14433	241,926 / 568,311	middeleeuwen	historische dorpskern Zuidlaren
waarnemingen			
29875	242,090 / 568,500	middeleeuwen laat A	kloostermoppen van zaalkerk, inhumatiegraf
		middeleeuwen laat B	kerktoren, kerkkoor
		nieuwe tijd A, 1648	kerkherstel
40277	242,400 / 567,460	bronsstijd laat	urnenveld
214131	241,175 / 569,150	mesolithicum	vuursteen: 1 schrabber, 1 verbrand, 2 overig
238658	242,500 / 567,500	bronsstijd laat	urnen, houtskool, crematieresten,
239002	241,460 / 567,250	neolithicum vroeg B	stenen hamerbijl
239056	242,120 / 568,500	middeleeuwen laat	stenen doopvont
239060	242,000 / 567,860	bronsstijd laat - ijzertijd midden	vuurstenen sikkels
239366	240,510 / 568,410	neolithicum vroeg - ijzertijd midden	stenen hamerbijl
408180	241,970 / 568,820	middeleeuwen vroeg	afvalkuil, paalgat, greppel/sloot, scherp aardewerk, stuk bot
vondstmelding			
419974	241,750 / 568,700	paleolithicum laat - bronsstijd	2 vuursteenafslagen
		ijzertijd - middeleeuwen laat	14 scherven aardewerk

2.4 Historische geografie (KNA 3.2 LS03)

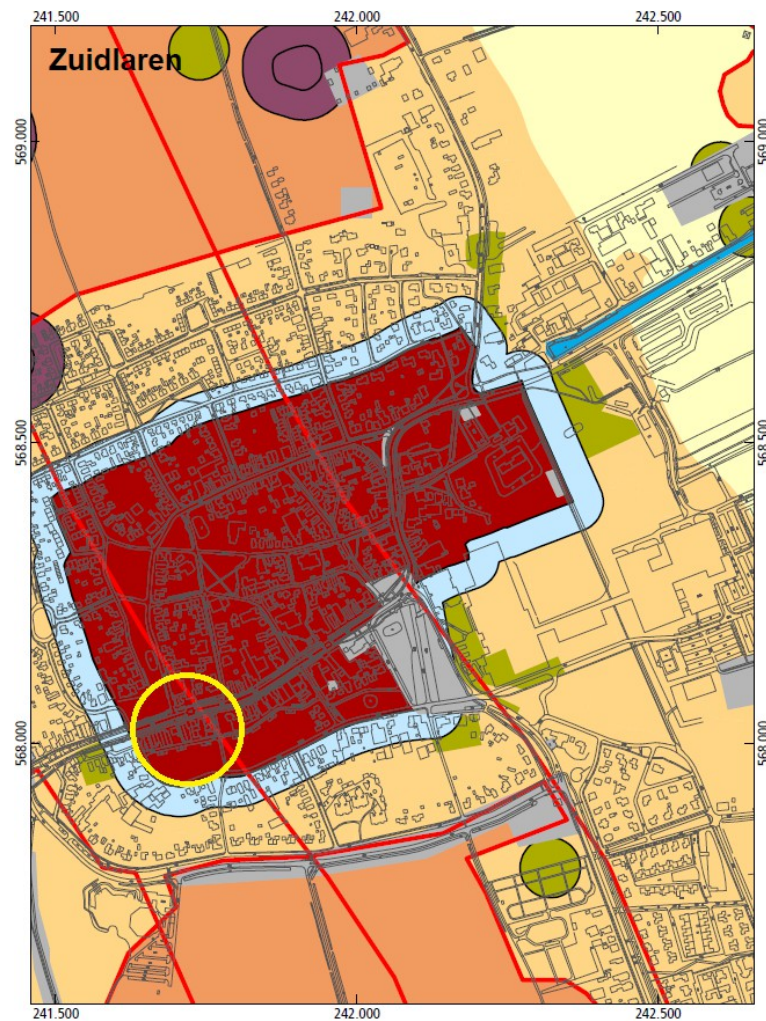
Op de kadastrale kaart van 1811-1832 was de Stationsweg al aanwezig, maar wordt hij genoemd: 'Grande Route de Assen à Groningue'. Ter plaatse van het plangebied was nog geen bebouwing. Dit blijft het geval op kaarten tot en met 1915 (zie Figuur 5). Op deze kaart maakt het plangebied nog deel uit van de zuidelijk gelegen brink. Dit was een parkachtig gebied met bomen. De eerstvolgende kaart dateert uit 1930. Hierop is langs de Stationsweg een rij huizen verschenen (zie Figuur 5).

Figuur 5: Zuidlaren, Stationsweg 36-40: uitsnedes van topografische kaarten uit 1915 en 1930.

2.5 Archeologische beleidskaart

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Tynaarlo valt het plangebied onder 'historische kern' (zie Figuur 6). Hiervoor geldt als beleid: gedetailleerd archeologisch bureauonderzoek noodzakelijk bij geplande bodemverstoringen met oppervlakten ≥ 100 m².

Figuur 6: Zuidlaren, Stationsweg 36-40: archeologische beleidskaart van Zuidlaren. Het plangebied ligt binnen de gele cirkel. Het maakt deel uit van de historische kern van Zuidlaren.

3. Archeologisch verwachtingsmodel en advies (KNA 3.2 LS05 & LS06)

belangrijkste resultaten

Zuidlaren ligt op de Hondsrug. Het plangebied maakt deel uit van de historische dorpskern. Op afstanden van tenminste driehonderd meter zijn vondsten geregistreerd uit de steentijd, de late prehistorie (bronstijd en ijzertijd) en de middeleeuwen. Het plangebied raakte bebouwd tussen 1915 en 1930. Voorheen maakte het deel uit van de zuidelijk aangrenzende brink.

archeologisch verwachtingsmodel

Het plangebied lijkt door de hoge ligging tijdens alle archeologische periodes een geschikte vestigingsplek te zijn geweest voor de mens. Van bewoning uit de steentijd en iets daarna kan met name bewerkt vuursteen aangetroffen worden. Uit de middeleeuwen kan vooral puin en aardewerk aanwezig zijn. Eventueel aanwezige archeologische waarden zullen zijn aangetast door de tegenwoordige bebouwing en de leidingen die door het terrein lopen. Mogelijk is het prehistorische loopvlak bedekt geraakt door zandverstuiving of plaggenbemesting. Een dergelijke afdekkende laag vormt een bescherming van eventueel aanwezige archeologische waarden tegen moderne bodemingrepen.

advies

Aangezien niet uitgesloten kan worden dat in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn, adviseren wij het terrein te onderzoeken door middel van een inventariserend archeologisch veldonderzoek. Wij adviseren daartoe zes grondboringen uit te voeren die in de eerste plaats tot doel hebben om de opbouw en gaafheid van de bodem vast te stellen (verkennende fase). Als er kans is op archeologische resten adviseren wij de boringen uit te voeren met een megaboer om zo te zoeken naar resten als bewerkt vuursteen en scherven aardewerk (karterende fase). Het onderzoek dient te worden uitgevoerd door een daartoe bevoegd bureau.

Voor alle toekomstige ingrepen geldt dat als archeologische grondsporen worden aangetroffen en/of vondsten worden gedaan, dat hiervan direct melding dient te worden gemaakt conform de Monumentenwet 1988, artikel 53. Wij adviseren dit te doen bij de gemeente Tynaarlo en bij de provinciaal archeoloog,

Westerbrink 1, 9405 BJ, Assen, 0592- , 06-
@drenthe.nl.

Gebruikte bronnen

AHN-Viewer. www.AHN.nl. Actueel Hoogtebestand Nederland. Rijkswaterstaat, Adviesdienst Geoinformatie en ICT.

Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode. Archeologie Leidraad 3. J.H.A. Bosch, 7 maart 2005.

Archeologische Beleidskaart Gemeente Tynaarlo. Project V-10.0210, versie 2.3. BAAC, 1-12-2011.

Atlas van Nederland in het Holoceen. Landschap en Bewoning vanaf de Laatste IJstijd tot nu. P.C. Vos, J. Bazelmans, H.J.T. Weerts en M.J. van der Meulen. Amsterdam 2011.

Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Blad 12 Oost Assen. Stichting voor Bodemkartering. Wageningen, 1980.

Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) [ARCHIS].

Franse Kaarten van Drenthe en de Noordelijke Kust, 1811-1813. H.J. Versfelt en M. Schroor. Heveskes Uitgevers. Groningen, 2001.

Geomorfologische Kaart van Nederland. Schaal 1:50.000. via www.ARCHIS.nl. Rijks Geologische Dienst Haarlem en Stichting voor Bodemkartering Wageningen. 1978.

Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000. 2 Noord Nederland 1851-1855. Wolters Noordhoff Atlasproducties, 1990

Huguenin, de Atlas van. Militair-topografische kaarten van Noord-Nederland, 1819-1829. H.J. Versfelt en M. Schroor. Heveskes Uitgevers. Groningen/Veendam, 2005.

Kaarten van Drenthe 1500-1900. Heveskes Uitgevers, H.J. Versfelt. Groningen / Veendam, 2004.

Kadata via www.kadaster.nl

Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.2. www.SIKB.nl. Centraal College van Deskundigen Archeologie, mei 2010.

Appendix

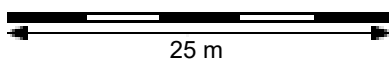
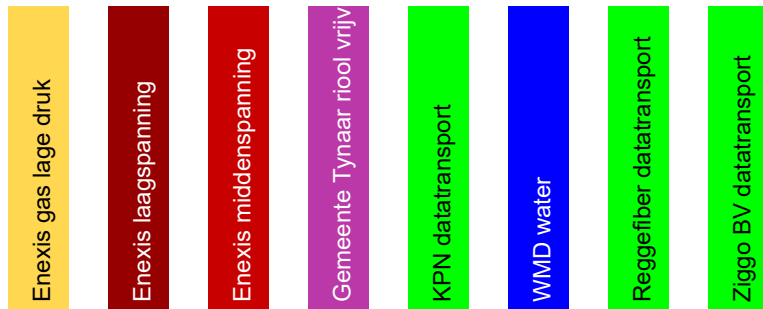
Zuidlaren, Stationsweg 36-40

- Archeologische periodes
- Leidingenkaart
- Archeologische kaart

Archeologische periodes

paleolithicum:		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP		
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	romeinse tijd:	
		romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
		romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
neolithicum:		romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC		
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen:	
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
		middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
bronstijd:		middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC		
bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd:	
bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	nieuwe tijd A:	1.500 - 1.650 nC
bronstijd laat:	1.100 - 800 vC	nieuwe tijd B:	1.650 - 1.850 nC
		nieuwe tijd C:	1.850 – heden

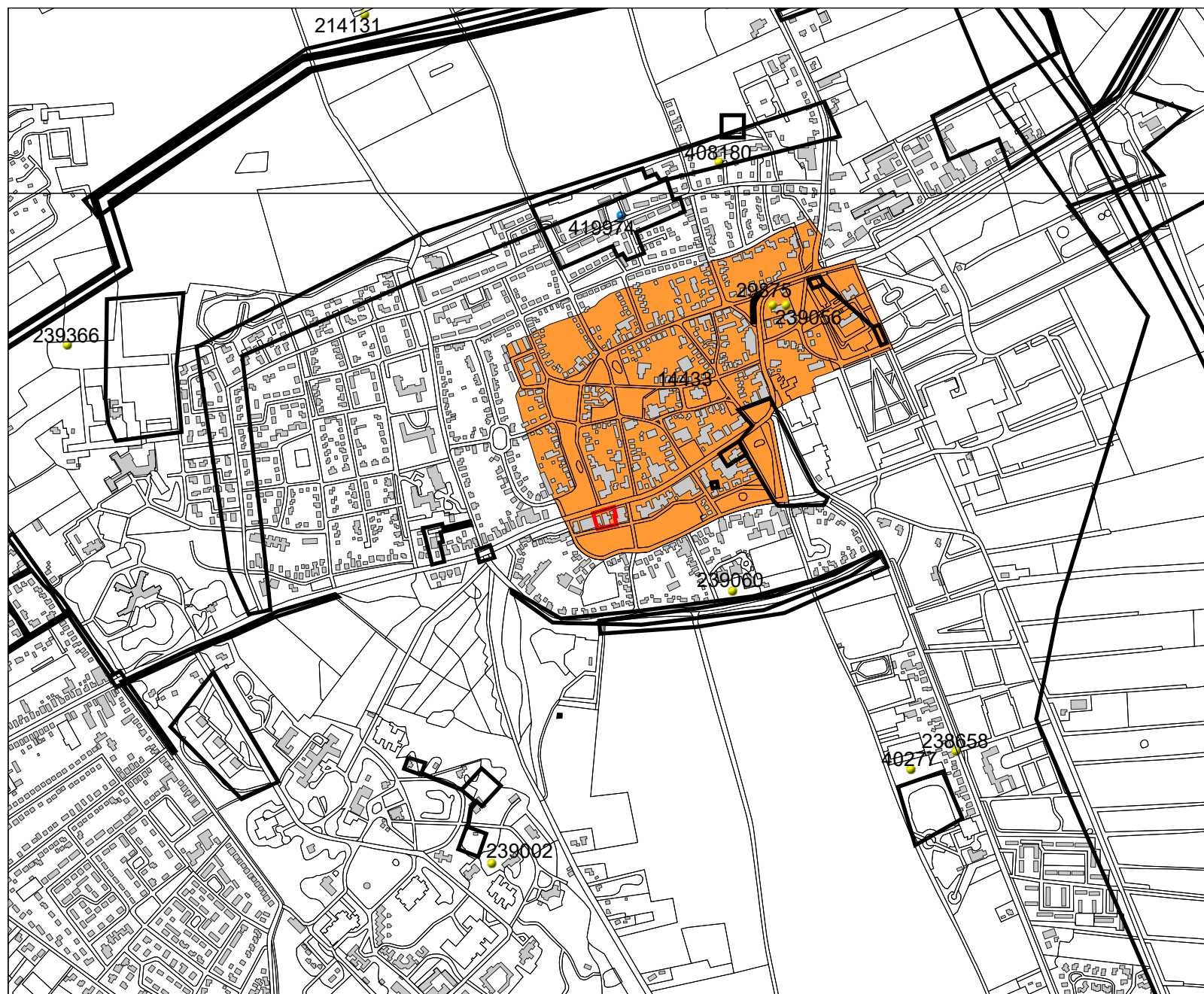
Appendix Zuidlaren, Stationsweg 36-40: Leidingenkaart

Appendix Zuidlaren, Stationsweg 36-40: Archeologische Kaart

Archeologische waarden volgens ARCHIS

243088 / 569165

240377 / 566950

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- ONDERZOEKSMELDINGEN
- VONDSTMELDINGEN
- WAARNEMINGEN
- HUIZEN
- MONUMENTEN**
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- PLANGEBIED

0 500 m

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap